

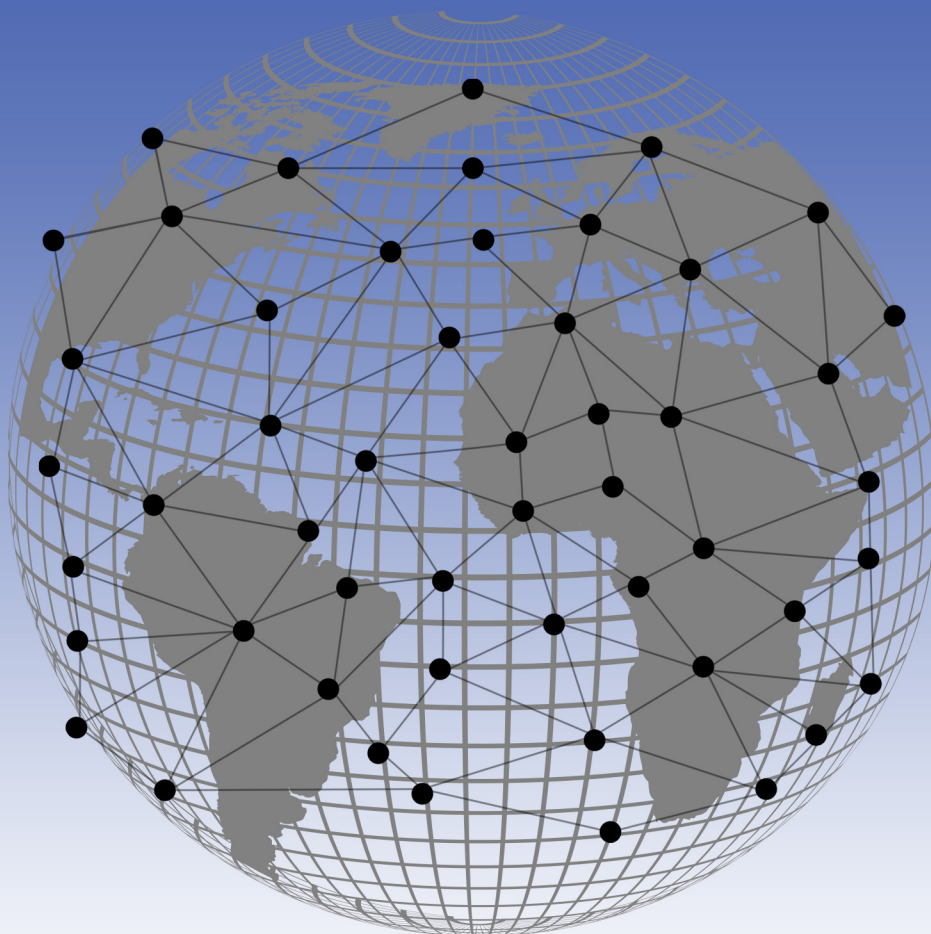

مرکز پژوهش‌های اتاق ایران

پایش تحولات تجارت جهانی (گزارش شماره هشتاد و هفت)

در این شماره می‌خوانید:

- چین، متهم ردیف اول در پرونده صنعتی‌زدایی اروپا
- نیش زالوی واسطه‌گرها بر تن تجارت خارجی چین و روسیه
- بن بست شورای همکاری خلیج فارس برای چین
- تنش‌های خاورمیانه با قیمت‌ها چه خواهد کرد؟

خرداد ۱۴۰۳

شناسنامه گزارش

عنوان:

پایش تحولات تجارت جهانی
(گزارش شماره هشتاد و هفت)

مدیریت اقتصاد کلان و آینده پژوهی

تاریخ انتشار: خرداد ۱۴۰۳

واژه‌های کلیدی: صنعتی‌زدایی، تنش‌های تجاری، همکاری‌های انرژی، کمیسیون اروپا، واسطه‌ها، واگرایی

نشانی: تهران، خیابان طالقانی، نبش خیابان شهید موسوی (فرصت)، پلاک ۱۷۵

سلسله گزارش‌های "پایش تحولات تجارت جهانی" رویدادهای کلیدی در محیط ژئواکونومیک ایران را مورد بحث و بررسی قرار می‌دهد. در این قالب، رویدادهای کلیدی از منظر تاثیرگذاری بر دیپلماسی اقتصادی و موقعیت ژئواکونومیک ایران مورد توجه قرار می‌گیرند. هدف از تهیه این گزارش که به صورت ماهانه از سوی مرکز پژوهش‌های اتاق ایران منتشر خواهد شد ارائه تصویری روشن از محیط ژئواکونومیک ایران و فرصت‌ها و تهدیدهای ایران در این فضا است.

فهرست مطالب

۵	تحولات جهانی
۱۳	تحولات منطقه‌ای
۱۷	پژوهش‌های تازه

تحولات جهانی

تصویب قانون تعرفه‌ای چین و تنش با شرکای تجاری؟

از آنجایی که ایالات متحده و اتحادیه اروپا، چین را به دلیل ظرفیت مازاد صنعتی، با سیاست‌های محدودسازی و تحریم خود هدف قرار داده‌اند، چین اخیراً قانونی را به منظور ارتقای توان دفاع تجاری خود به تصویب رسانده است. در واقع ظرفیت صنعتی گسترده چین که منجر به ورود محصولات ارزان قیمت به کشورهای اتحادیه اروپا و آمریکا شده است، موج نگرانی فزاینده‌ای را در میان این کشورها ایجاد نموده و جبهه جدیدی در جنگ تجاری غرب با چین پدید آورده که با تعرفه‌های آمریکا بر واردات از چین در سال ۲۰۱۸ آغاز شده است. علاوه بر این، بروکسل نیز در حال بررسی اعمال تعرفه بر ورود خودروهای برقی از چین است.

این قانون تعرفه پس از سه دور بحث و بررسی از سال ۲۰۲۲، اخیراً توسط قوه مقننه چین مورد تصویب قرار گرفت. بر اساس این قانون، به دولت چین مجوز اقدام مقابله به مثل در مقابل اعمال تعرفه بر صادرات این کشور اعطا شده است. قانونی که به عنوان جدیدترین ابزار چین در حمایت از تجارت خود طراحی شده است؛ چه اینکه این کشور پس از جنگ تجاری که در دوره ریاست جمهوری دونالد ترامپ آغاز شده بود، مماشات کرده و شرایط آتش‌بس شکننده‌ای را با واشنگتن حفظ کرده است.

شایان توجه است که این قانون از اول دسامبر سال جاری اجرایی می‌شود و از مجموعه‌ای از مفاد قانونی مرتبط با تعرفه بر واردات و صادرات چین، مشوق‌های مالیاتی و حق چین برای مقابله به مثل با کشورهایی که از توافقات تجاری سر باز می‌زنند، تشکیل شده است.

جالب آنکه این قانون در روز سفر آنتونی بلینکن، وزیر امور خارجه ایالات متحده به چین که با هدف انجام مذاکراتی در خصوص مسائل مورد اختلاف انجام شده بود، به تصویب رسید؛ سفری که منتج به کسب پیشرفت محدودی در مورد مسائل مورد اختلاف از جمله شکایت‌های ایالات متحده در مورد صادرات ارزان چین شده بود.

هر چند که تصویب قانون جدید از سوی برخی از کارشناسان، ضرورت نداشته است. زیرا در نسخه به‌روزرسانی شده قانون تجارت خارجی چین در سال ۲۰۲۴، مکانیسم اعمال تعرفه‌های تلافی‌جویانه نیز تعبیه شده بود.

این‌گونه به نظر می‌رسد که در واقع چین با گنجاندن این در قانون تعرفه جدید، سعی دارد تا بر حق خود مبنی بر "اصل عمل متقابل" تأکید ورزد؛ در همین راستا در ماده ۱۷ قانون جدید، نحوه اعمال «اصل

عمل متقابل» توسط چین بر علیه بازارهایی که با آنها توافق تجارت ترجیحی امضا کرده است، تشریح شده و به مقامات چینی اجازه می‌دهد تعرفه‌های معادل بر روی کالاهای کشورهای که از توافق خود سر باز می‌زنند، اعمال کند. به عقیده نظر برخی از کارشناسان، این احتمال بسیار ضعیف است که تصویب و اجرای قانون جدید، تأثیر زیادی بر صادرات و واردات چین برجای بگذارد؛ زیرا اکثر مقررات گمرکی پیشین همچنان معتبر خواهند بود.

تشدید تنش‌های تجاری میان آمریکا و چین: تعرفه‌های جدید بر کالاهای چینی

اخیرا ایالات متحده آمریکا در اقدامی تلافی‌جویانه، تعرفه‌های سنگینی بر طیف گسترده‌ای از کالاهای وارداتی از چین اعمال کرد. این اقدام که شامل محصولات نظیر فولاد، آلومینیوم، نیمه‌رساناها، مواد معدنی حیاتی و سلول‌های خورشیدی می‌شود، در مجموع ۱۸ میلیارد دلار از صادرات چین را در بر می‌گیرد. دولت آمریکا هدف از این اقدام را "حمایت از کارگران و مشاغل آمریکایی" عنوان می‌کند. اعمال این تعرفه‌ها واکنش‌های متعددی را به دنبال داشته است. مقامات دولت چین این اقدام را مغایر با اصول رقابت آزاد و مضر برای ثبات تجارت جهانی دانسته‌اند.

مقامات دولت بایدن ادعا می‌کنند که این اقدامات در پاسخ به سال‌ها «رویه‌های تجاری غیرمنصفانه» چین، از جمله انتقال اجباری فناوری، نقض مالکیت فکری و حملات سایبری به شرکت‌های آمریکایی صورت گرفته است.

به گفته کاترین تای، نماینده تجاری ایالات متحده، تعرفه‌های جدید موجه هستند. او چین را به سرقت مالکیت فکری ایالات متحده متهم و ادعا کرده که پکن در برخی موارد با حملات سایبری علیه فناوری آمریکا «تهاجمی‌تر» شده است.

او گفت تعرفه‌های قبلی «بخش ۳۰۱» در کاهش واردات کالاهای چینی به ایالات متحده و افزایش واردات از کشورهای دیگر موثر بوده است. طبق گفته اداره آمار ایالات متحده، این کشور در سال ۲۰۲۳، معادل ۴۲۷ میلیارد دلار کالا از چین وارد کرده و ۱۴۸ میلیارد دلار صادرات داشته است.

گسترش همکاری‌های انرژی میان روسیه و چین: خط لوله جدید نفت در راه است؟

در دنیای پرشتاب تحولات ژئوپلیتیکی و اقتصادی، شاهد گسترش روزافزون روابط میان قدرت‌های بزرگ هستیم. در همین راستا، روسیه و چین به عنوان دو همسایه قدرتمند، همکاری‌های خود را در زمینه‌های مختلف، به خصوص در حوزه انرژی، عمیق‌تر می‌کنند. خبر احداث خط لوله جدید نفت از روسیه به چین، گامی دیگر در جهت تحکیم این روابط و تنوع‌بخشی به مسیرهای انتقال انرژی در منطقه به شمار می‌رود.

رئیس‌جمهور روسیه، ولادیمیر پوتین، در سفر اخیر خود به چین، از احتمال احداث خط لوله جدیدی برای انتقال نفت خام به این کشور خبر داد. این خط لوله در کنار خط لوله عظیم گاز "قدرت سیبری ۲" احداث خواهد شد. خط لوله موسوم به قدرت سیبری، ظرفیت انتقال سالانه تا ۵۰ میلیارد مترمکعب گاز را از منطقه یامال در شمال روسیه به چین از طریق مغولستان دارد.

پوتین در این خصوص اظهار داشت: "مسیرهای مختلفی برای رساندن نفت روسیه به چین وجود دارد، یکی از آنها از طریق مسیر مغولستان است. امکان دارد که هم خط لوله گاز و هم خط لوله نفت در همان مسیر قرار گیرند. کارشناسان باید تصمیم بگیرند که چگونه بهترین طریق را پیش ببرند." وی همچنین افزود: "مذاکرات انرژی بین مسکو و پکن محدود به پروژه عظیم خط لوله گاز نیست. پروژه‌های جدید دیگری نیز وجود دارد."

لازم به ذکر است که روسیه در حال حاضر از طریق خط لوله شرق سیبری-اقیانوس آرام، از طریق ترانزیت از قزاقستان و با کشتی‌های نفتکش، نفت خود را به چین صادر می‌کند. همچنین برنامه‌هایی برای توسعه راه‌آهن به عنوان روش دیگری برای انتقال نفت خام به بازار چین در دست اقدام است.

احداث خط لوله جدید نفت میان روسیه و چین، تحولات قابل توجهی را در چشم‌انداز ژئوپلیتیکی انرژی منطقه رقم خواهد زد. این امر ضمن تقویت همکاری‌های دو کشور، وابستگی متقابل آنها را نیز افزایش می‌دهد. از سوی دیگر، با توجه به تنش‌های موجود در روابط روسیه با غرب، این خط لوله می‌تواند به عنوان مسیر جایگزینی برای صادرات نفت روسیه به بازارهای اروپایی تلقی شود.

استراتژی جدید اقتصادی روسیه

اخیراً معاون اول نخست‌وزیر روسیه اعلام کرد که روسیه چارچوب جدیدی را برای تغییر ریل اقتصاد این کشور تا سال ۲۰۳۰ تدوین کرده است؛ در همین راستا نقشه راهی به منظور اجرای استراتژی بلندمدت اقتصادی این کشور توسط ولادیمیر پوتین، رئیس‌جمهور روسیه ارائه شده که کلید انتقال از اقتصاد مبتنی بر تقاضا به اقتصاد عرضه محور خواهد بود.

از جمله راه‌های دستیابی به این هدف، انجام اصلاحات در بازار کار، ارائه مشوق‌های کارآفرینی، افزایش کارایی و بهره‌وری به‌ویژه از طریق اتوماسیون و بهره‌گیری از هوش مصنوعی مطرح شده است.

بر اساس این طرح، هزینه‌های مصرف‌کننده، بر اساس افزایش بهره‌وری و دستمزدهای واقعی، به همراه سرمایه‌گذاری‌های سرمایه‌ای و صادرات نفت و گاز، حدود ۱۶ درصد از افزایش تولید ناخالص داخلی روسیه را تشکیل خواهد داد. علاوه بر این صنایع IT و ارتباطات، به عنوان بزرگترین موتورهای رشد در نظر گرفته

شده است؛ پیش بینی می شود که با حمایت‌های دولت، تا پایان دهه رشد ۱۳۰ درصدی را به همراه داشته باشند.

بر اساس چارچوب طراحی شده، گذار اقتصادی شامل انجام اصلاحات گسترده‌ای با هدف بهبود بهره‌وری از جمله از طریق سیستم‌های اتوماسیون و آموزش، افزایش سرمایه‌گذاری، افزایش صادرات به غیر از منابع طبیعی و انرژی و ایجاد کریدورهای حمل‌ونقل به منظور صادرات کالاهای روسیه است؛ این کریدور حمل‌ونقل باید از ظرفیت ترانزیت ۱,۴ میلیارد تن بار تا سال ۲۰۳۰ برخوردار باشد.

شایان توجه این است که اهداف تعیین شده در این استراتژی جدید اقتصادی که توسط پوتین ارائه شده است، پیشی گرفتن روسیه از ژاپن تا سال ۲۰۳۰ و تبدیل روسیه به چهارمین اقتصاد بزرگ دنیا بر اساس تولید ناخالص داخلی (برابری قدرت خرید) است. علاوه بر این، طبق برنامه‌ریزی‌های انجام شده در قالب این طرح کلان اقتصادی، روسیه در میان ۲۵ کشور برتر در بهره‌گیری از ربات‌ها در تولید و در میان ده کشور برتر از نظر تحقیق و توسعه علمی قرار خواهد گرفت.

هدف اصلی این تحول اقتصادی بر اساس فرمان رئیس‌جمهور، تضمین حفظ موقعیت روسیه به عنوان یک کشور مستقل است که به ارزش‌های سنتی احترام می‌گذارد؛ با کشورهای دوست تعامل می‌کند و موقعیت اقتصادی خود را از طریق پیشبرد علم و ارتقای کارآفرینی خصوصی بهبود می‌بخشد.

چین، عامل صنعت زدایی در اتحادیه اروپا

اغلب اعضای اتحادیه اروپا به شدت نگران سیاست‌های تجاری چین هستند که خطر صنعتی زدایی در این بلوک را به همراه آورده است؛ در همین راستا اورسولا فون در لاین، رئیس کمیسیون اروپا، در جریان سفر اخیر رئیس‌جمهور چین به سه کشور اروپایی که اولین سفر او از سال ۲۰۱۹ به بعد بوده است، با وی در مورد سیاست‌های این کشور و "عدم تعادل" در تجارت چین با اتحادیه اروپا گفتگو کرد.

از منظر اتحادیه اروپا، در حال حاضر سیاست چین مبنی بر ارائه یارانه‌های هنگفت، منجر به عرضه بیش از حد کالاهای یارانه‌ای چینی؛ مانند خودروهای الکتریکی و فولاد می‌شود که نهایتاً تجارت ناعادلانه و ناترازی در تجارت خارجی این کشور با اتحادیه اروپا را به همراه آورده است؛ امری که بنا به گفته رئیس کمیسیون اروپا، "غیر قابل قبول است و اروپا نمی‌تواند چنین رویه‌های تحریف‌کننده بازار را که می‌تواند به صنعتی زدایی در اروپا منجر شود، بپذیرد."

شایان توجه است که مقامات اتحادیه اروپا اخیراً تحقیقاتی را در مورد اقدامات ناعادلانه چین از جمله اعمال محدودیت در عرضه تجهیزات پزشکی اروپایی به بازار این کشور و اعطای یارانه برای شرکت‌های چینی

تولیدکننده توربین‌های بادی، خودروهای الکتریکی و صنعت ریلی آغاز کرده‌اند.

متعاقب همین امر، چین نیز یک تحقیق با هدف ضد دامپینگ در مورد برندهای وارداتی از اتحادیه اروپا آغاز کرده است که به‌ویژه صادرکنندگان فرانسوی را تحت‌تأثیر قرار می‌دهد. در واقع انجام تحقیقات متقابل، به‌عنوان یک تقابل فزاینده در برابر حمایت‌گرایی تلقی می‌شود.

نکته حائز اهمیت آن است که علی‌رغم اینکه رئیس کمیسیون اتحادیه اروپا به چین به‌منظور اتخاذ یک تجارت "ریسک‌زدایی شده" فشار آورده است، اما پیش‌تر نرفت و از قطع تجارت با این کشور حمایت نکرد؛ این در حالی است که اعضای اتحادیه اروپا عمدتاً اقتصاد خود را از روسیه به دلیل تنبیه این کشور در حمله به اوکراین، جدا کرده‌اند.

از سوی دیگر رئیس‌جمهور چین در مقاله‌ای که پیش از سفرش در مطبوعات فرانسه به انتشار رساند، نوشت: "پکن به دستیابی به چشم‌اندازهای جدید" در روابط خود با این کشور متعهد است. فرانسه در حال پیشبرد سیاست صنعتی‌سازی مجدد بر اساس نوآوری سبز است، درحالی‌که چین در حال تسریع توسعه نیروهای تولیدی باکیفیت جدید است. دو اقتصاد می‌توانند مکمل یکدیگر باشند"

اعمال محدودیت‌های صادراتی جدید از سوی ژاپن

ژاپن اخیراً اقدام به اجرای قانون اعمال محدودیت بر روی چهار فناوری مرتبط با نیمه‌رساناها یا رایانش کوانتومی نموده که شامل صادرات ۲۳ نوع از تجهیزات نیمه‌رسانا می‌شود. بر اساس این طرح، شرکت‌ها ملزم شده‌اند تا پیش از صادرات مواد و تجهیزات پیشرفته که از قابلیت بهره‌گیری در بخش‌های نظامی برخوردارند، به دولت اطلاع دهند.

هدف از این اقدام، همسویی و هماهنگی با محدودیت‌های تجاری اعمال شده بر روی انتقال فناوری از سوی ایالات متحده و شرکای جهانی این کشور بوده است که هدف از آن، اجرای قانون ارتقای امنیت اقتصادی فومیو کی‌شیدا، نخست‌وزیر ژاپن است. در واقع هدف کلی تمامی این کنترل‌های تجاری فناوری، حفظ برتری رقابتی آنها در فناوری پیشرفته و صنایع راهبردی و همکاری با ایالات متحده برای مهار رشد صنعتی و پیشرفت فناوری چین به‌ویژه محدودسازی توانایی چین در تولید تراشه‌های پیشرفته است. این همسویی استراتژیک، نشانگر توسعه یک روند بین‌المللی گسترده‌تر است که در آن کشورها به تشدید کنترل بر انتقال فناوری‌های بنیادین با پیامدهای امنیتی قابل توجه اقدام می‌کنند.

اعمال این محدودیت‌ها از سوی ژاپن، منجر به ابراز واکنش از سوی چین شده است؛ به‌نحوی که وزارت بازرگانی چین، اعلام کرد که اعمال محدودیت‌های صادراتی ژاپن بر فناوری‌ها و محصولات مرتبط، تأثیر

قابل توجهی بر جریان تجارت بین شرکت‌های چینی و ژاپنی برجای خواهد گذاشت و منجر به تضعیف ثبات زنجیره تأمین جهانی خواهد شد. زیرا صنعت نیمه‌رساناها، صنعتی کاملاً جهانی شده است که پس از دهه‌ها توسعه، یک ساختار بهم‌پیوسته صنعتی را به وجود آورده است؛ ساختاری که حاصل تعامل نیروهای بازار و انتخاب‌های بنگاه‌ها است.

متعاقب همین طرح ژاپن، سخنگوی وزارت بازرگانی اعلام کرد: اخیراً برخی از کشورها به بهانه به اصطلاح ریسک‌های زنجیره تأمین، مکرراً مفهوم امنیت ملی را گسترش داده و از اقدامات کنترل صادرات، سوءاستفاده کرده و به طور مصنوعی بازار جهانی نیمه‌رساناها را تقسیم کرده‌اند؛ این امر، انحرافی جدی از اصول تجارت آزاد و قوانین تجارت چندجانبه به شمار می‌رود و تأثیر قابل توجهی بر ثبات زنجیره‌های صنعتی و تأمین جهانی خواهد داشت.

شایان توجه است که اقدامات ژاپن در زمینه تشدید کنترل صادرات، بر بخش مرتبط با نیمه‌رساناها متمرکز بوده است؛ در همین راستا دولت ژاپن در تاریخ ۲۳ مه ۲۰۲۳، اعلام کرد که ۲۳ قلم کالا را در فهرست کنترل صادرات خود گنجانده است؛ امری که در آن زمان واکنش وزارت بازرگانی چین را در پی داشت و آن اقدام را سوءاستفاده از اقدامات کنترل صادرات و خروج جدی از تجارت آزاد و قوانین اقتصادی و تجارت بین‌المللی دانست.

با وجود این، صادرات ژاپن به چین که بیشتر بر حوزه‌های سطح بالا مانند مواد و تجهیزات نیمه‌رسانا متمرکز دارد، نه تنها به طور کامل قطع نشده است، بلکه به دلیل تقاضای بازار، افزایش یافته است.

بر اساس گزارش‌ها، میزان واردات تجهیزات تولید نیمه‌رسانای چین از ژاپن در سال ۲۰۲۳، معادل ۱۰.۳ میلیارد دلار بود که نسبت به سال پیش از آن، ۹ درصد افزایش یافته است. این بخش از واردات، با احتساب ۳۰ درصد از کل واردات، در رتبه نخست واردات چین قرار دارد.

اولین تحقیق کمیسیون اروپا پیرامون ابزار بین‌المللی تدارکات

اخیراً کمیسیون اروپا برای اولین بار تحقیقاتی را پیرامون ابزار بین‌المللی تدارکات (IPI) آغاز کرده است. این تحقیق در پاسخ به اقدامات و رویه‌های موجود در بازار تدارکات پزشکی چین که به طور ناعادلانه علیه شرکت‌ها و محصولات اروپایی تبعیض قائل می‌شود، آغاز شده است.

در واقع بازار تدارکات عمومی اتحادیه اروپا، یکی از بزرگ‌ترین و در دسترس‌ترین بازارها در جهان به شمار می‌رود؛ در همین راستا، صادرات تجهیزات پزشکی چین به اروپا بین سال‌های ۲۰۱۵ تا ۲۰۲۳، بیش از ۱۰۰ درصد افزایش یافته که نشان‌دهنده گشودگی بازارهای اتحادیه اروپا است.

شایان توجه است که به‌منظور بازگرداندن تعادل به نفع فرصت‌ها برای شرکت‌های اتحادیه اروپا که در خارج از این اتحادیه مناقصه می‌دهند و ترویج دسترسی آزاد و منصفانه به بازارهای تدارکات عمومی در سراسر جهان طراحی شده است. هدف اصلی آن تشویق به باز شدن متقابل بازارهای تدارکات عمومی برای فعالان اقتصادی اتحادیه اروپا است. ابزار بین‌المللی تدارکات در ۲۹ اوت ۲۰۲۲ لازم‌الاجرا شد.

از سوی دیگر، شواهد جمع‌آوری شده توسط کمیسیون اتحادیه اروپا، حاکی از این امر است که بازار تدارکات پزشکی چین به‌تدریج برای شرکت‌های خارجی و اروپایی و همچنین برای محصولات که در اتحادیه اروپا ساخته می‌شوند، بسته‌تر شده؛ این امر به دلیل اقداماتی است که توسط چین اتخاذ شده و به طور نا عادلانه بین شرکت‌های محلی و خارجی و بین تجهیزات پزشکی تولید شده در داخل و وارداتی، تمایز قائل می‌شود.

لذا کمیسیون پس از طرح مکرر و مستقیم نگرانی‌های خود با مقامات چینی و عدم دریافت پاسخ یا اقدام رضایت‌بخش، تصمیم به پیگیری این موضوع از طریق مقررات مربوط به IPI گرفته است.

اتحادیه اروپا به‌شدت از برابری شرایط در بازارهای تدارکات بین‌المللی حمایت می‌کند؛ در این راستا هدف تحقیقات IPI، گسترش گفتگوها میان مقامات ذی‌صلاح به‌منظور رفع تبعیض در تدارکات عمومی برای تمامی طرف‌ها و همچنین بازگرداندن تعادل به روابط تجاری اتحادیه اروپا و چین و ترویج دسترسی آزاد و منصفانه به بازارهای تدارکات عمومی اروپا و چین است.

متعاقب آغاز این تحقیقات، کمیسیون از مقامات چینی به‌منظور ارائه اطلاعات مربوطه و نظرات خود، دعوت به عمل خواهد آورد و مشورت‌هایی را با هدف حذف اقدامات تبعیض‌آمیز آغاز خواهد کرد. در همین راستا کمیسیون به طور منظم کشورهای عضو را در جریان پیشرفت تحقیقات قرار خواهد داد. تحقیقات و مشورت‌ها ظرف مدت نه ماه به پایان خواهد رسید که کمیسیون می‌تواند در موارد موجه آن را پنج ماه دیگر نیز تمدید کند. پس از پایان تحقیقات و مشورت‌ها، کمیسیون گزارشی را منتشر و یافته‌های اصلی و اقدام پیشنهادی را تشریح خواهد کرد. نهایتاً این گزارش به پارلمان و شورای اروپا ارائه خواهد شد.

اگر پس از تحقیقات و مشورت‌ها، کمیسیون به این نتیجه برسد که اقدامات تبعیض‌آمیز چین ادامه داشته و چین راه‌حل رضایت‌بخشی را ارائه نمی‌دهد، این احتمال وجود دارد که یک اقدام IPI را به تصویب برساند؛ چنین اقداماتی می‌تواند به شکل کاهش امتیاز مناقصه‌کنندگان خارج از اتحادیه در فرایند انتخاب و در نتیجه کاهش شانس آن‌ها برای برنده‌شدن در مناقصه و یا حذف کامل آن‌ها از مناقصه مربوطه در اتحادیه اروپا، باشد.

تحریم صادرات گاز طبیعی مایع روسیه توسط اتحادیه اروپا

اخیراً اتحادیه اروپا به دنبال تشدید فشار اقتصادی بر روسیه با هدف‌گیری بخش پرسود گاز طبیعی مایع (LNG) این کشور است. در آخرین دور تحریم‌ها، اتحادیه اروپا در حال بررسی اقداماتی به‌منظور محدودسازی پروژه‌های کلیدی LNG روسیه و محدودکردن استفاده از بنادر اروپایی برای صادرات مجدد LNG روسیه به کشورهای ثالث است.

در واقع هدف از تحریم‌های پیشنهادی اخیر، ایجاد اختلال در زنجیره تأمین LNG روسیه و محدودکردن توانایی مسکو در تولید درآمد از صادرات سوخت‌های فسیلی است. در همین راستا اتحادیه اروپا در حال بررسی تحریم پروژه‌هایی مانند Arctic LNG 2، ترمینال LNG UST Luga و کارخانه موورمانسک است که همگی اجزای حیاتی زیرساخت‌های LNG روسیه به شمار می‌روند.

علاوه بر این، اتحادیه اروپا در حال بررسی ممنوعیت استفاده از بنادر اروپایی برای صادرات مجدد LNG روسیه به بازارهای ثالث است. نکته حائز اهمیت این است که اتحادیه اروپا، ممنوعیت خرید LNG روسیه برای مصرف داخلی در اتحادیه اروپا را در نظر ندارد و این تحریم، شامل صادرات مجدد آن می‌شود. شایان توجه است که این تحریم‌ها، بخشی از استراتژی گسترده‌تر اتحادیه اروپا به منظور انزوای اقتصادی روسیه پس از تجاوز به اوکراین است.

افزایش نقش واسطه‌ها در پرداخت‌های تجارت روسیه و چین

گزارشی که اخیراً در رسانه‌های بین‌المللی با بررسی نظرات مشاوران تجاری، بانکداران و همچنین واردکنندگان و صادرکنندگان، به‌منظور جلوگیری از مواجهه وام‌دهندگان چینی با خطر تحریم‌های ثانویه منتشر شده، تأکید می‌کند که بازار واسطه‌ها با توجه به تهدید تحریم‌های آمریکا علیه بانک‌های چینی، رونق گرفته است؛ به‌نحوی که تا نیمی از تراکنش‌ها بین روسیه و چین از طریق واسطه‌ها تسهیل می‌شود.

شایان توجه است که رئیس‌جمهور آمریکا در دسامبر، یک فرمان اجرایی به‌منظور مقابله با تسهیل تراکنش‌ها با روسیه به امضا رساند؛ در همین راستا وزارت خزانه‌داری آمریکا از بانک‌های خارجی درخواست کرد تا اقدامات انطباقی خود با تحریم‌های ضد روسیه را افزایش دهند.

متعاقب همین فرمان اجرایی رئیس‌جمهور آمریکا، چندین بانک چینی، از جمله بانک صنعتی و بازرگانی چین، به دلیل نگرانی از تحریم‌های ثانویه آمریکا، پذیرش پرداخت‌های یوانی از روسیه را متوقف کرده‌اند؛ به‌طوری که حدوداً ۸۰ درصد از تقاضای پرداخت‌ها برگشت خورده است.

از سوی دیگر بر اساس گزارش‌ها، برخی از شرکت‌ها به خدمات کارگزاری پرداخت‌ها روی آورده‌اند و به‌منظور تسریع فرایند پرداخت برون‌مرزی میان روسیه و چین، زنجیره‌ای از شرکت‌های موقت را در هنگ‌کنگ، قرقیزستان، قزاقستان، امارات متحده عربی و سایر کشورهای که از حمایت از سیاست‌های تحریمی غرب بر علیه روسیه خودداری کرده‌اند، ایجاد کرده‌اند.

تحریم‌های اعمال شده بر علیه روسیه، منجر به ایجاد تأخیر در حمل‌ونقل و طولانی شدن تراکنش‌ها شده است. در همین راستا شرکت‌ها ناگزیر به بهره‌گیری از کمک واسطه‌ها شده‌اند، امری که در برخی از موارد، حتی منجر به افزایش هزینه‌های هر تراکنش به چند هزار دلار و همچنین ریسک بالای توقیف محموله‌های مرتبط با تحریم در کشورهای ثالث شده است. به‌عنوان مثال، اخیراً یک محموله بزرگ که از چین از طریق قزاقستان به سمت روسیه منتقل می‌شد، به دلیل قرار گرفتن در شمول تحریم‌های آمریکا، توقیف شد.

نکته حائز اهمیت آن است که به‌کارگیری واسطه‌ها، مشکلاتی را برای شرکت‌های روسی ایجاد کرده است. به‌عنوان مثال، باتوجه به امکان رد پرداخت‌ها از سوی بانک‌های چینی، تضمینی برای شرکت‌های روسی برای انجام تراکنش وجود ندارد و آنها ممکن است به‌منظور بازپس‌گیری پول خود، با مشکل مواجه شوند. در همین راستا تنها یک‌پنجم از شرکت‌های روسی به حساب‌های بانکی چینی خود دسترسی کامل دارند و ۳۰ درصد از آنها تنها دسترسی محدود دارند.

تحولات منطقه‌ای

عربستان دستور توقف داد

مذاکرات بین چین و شورای همکاری خلیج فارس (GCC) برای انعقاد توافق تجارت آزاد به دلیل اختلافات بر سر تعرفه‌ها و نگرانی‌های عربستان سعودی در مورد ورود سیل محصولات ارزان قیمت چینی به بازار داخلی، به بن‌بست رسیده است.

عربستان سعودی، به عنوان بزرگترین صادرکننده نفت جهان، در حال تلاش برای تنوع بخشیدن به اقتصاد خود و کاهش وابستگی به درآمدهای نفتی است. این کشور امیدوار است با توسعه بخش خصوصی خود به یک قدرت صنعتی تبدیل شود. با این حال، ورود آزادانه کالاهای چینی ارزان قیمت می‌تواند به این برنامه‌ها آسیب برساند و به ضرر صنایع نوپای عربستان باشد.

علاوه بر این، عربستان سعودی در حال حاضر در تلاش برای حفظ روابط نزدیک با ایالات متحده، متحد امنیتی سنتی خود، است. واشنگتن از روابط نزدیک‌تر بین کشورهای خلیج فارس و چین نگران است و به

دنبال ایجاد شکاف بین این دو بوده است.

مذاکرات چین و GCC که از سال ۲۰۰۴ آغاز شده بود، در سال‌های اخیر شتاب گرفته بود. مقامات GCC در اکتبر گذشته ابراز امیدواری کرده بودند که به زودی به توافق نهایی دست پیدا کنند. با این حال، ارائه لیست بلندبالایی از کالاها توسط چین برای معافیت از حقوق گمرکی، به عربستان ابزار لازم برای توقف مذاکرات را داد و آن را به بن‌بست رساند.

توقف مذاکرات توسط عربستان می‌تواند فرصتی برای ایالات متحده باشد تا روابط خود را با این کشور تقویت کند. واشنگتن در حال مذاکره برای انعقاد یک توافق امنیتی جدید با عربستان است که می‌تواند شامل تعهدات امنیتی بیشتری از سوی ایالات متحده باشد. توقف مذاکرات می‌تواند به ضرر اقتصاد چین باشد، زیرا این کشور توافق برای تسهیل نفوذ در بازار مهم GCC از دست خواهد داد.

عراق جابه‌جایی ۱۳ میلیون مسافر را در "جاده توسعه" هدف‌گذاری می‌کند

وزارت حمل و نقل عراق از برنامه‌ریزی برای جابه‌جایی سالانه ۱۳ میلیون مسافر از طریق "جاده توسعه" خبر داد. این پروژه عظیم ریلی که از بندر فاو در جنوب آغاز و به مرز ترکیه در شمال ختم می‌شود، ۱۲۰۰ کیلومتر طول خواهد داشت و از ۱۰ استان عبور می‌کند. مدیر کل شرکت راه‌آهن عراق، در این خصوص گفت: "مسیر این طرح بر اساس داده‌های دقیق و پس از بررسی ۳ پیشنهاد از سوی شرکت طراح انتخاب شده است." وی افزود: "تاکنون ۱۱۷۰ کیلومتر از مسیر نهایی شده و مابقی آن که حدود ۳۰ کیلومتر است، در حال انجام است." العکبی با اشاره به برنامه‌ریزی برای تخصیص ۴ ساعت در روز برای جابه‌جایی مسافران، ۱۲ ساعت برای حمل کالا و کانتینر و ۶ ساعت برای تعمیر و نگهداری روزانه، خاطرنشان کرد: "در نظر داریم در آینده شبکه‌های ریلی را به تمام استان‌ها از جمله اقلیم کردستان متصل کنیم."

علاوه بر جابه‌جایی مسافر، انتظار می‌رود "جاده توسعه" نقش مهمی در حمل و نقل کالا ایفا کند و به عنوان یک کریدور ترانزیتی مهم برای منطقه عمل نماید. این امر می‌تواند به رونق اقتصادی کشور و ایجاد فرصت‌های شغلی جدید منجر شود.

برآوردهای دولت عراق نشان می‌دهد که با اجرای این پروژه، سالانه میلیون‌ها تن کالا از طریق جاده توسعه حمل خواهد شد و درآمدهای هنگفتی برای عراق به ارمغان خواهد آورد. این درآمدها که ممکن است معادل درآمدهای نفتی باشد، صرف سرمایه‌گذاری در پروژه‌های مختلف از جمله احداث ۱۱ شهر صنعتی در امتداد این مسیر خواهد شد. دولت عراق مدعی است "جاده توسعه" به عنوان یکی از بزرگترین پروژه‌های زیربنایی عراق، نقشی کلیدی در توسعه اقتصادی و اجتماعی این کشور ایفا خواهد کرد و آن را

به قطبی منطقه‌ای در حوزه حمل و نقل تبدیل خواهد نمود.

اسرائیل توافق تجارت آزاد را لغو کرد

در پی اقدام ترکیه به توقف صادرات خود به اسرائیل، دولت نتانیاهو در واکنشی متقابل، توافق تجارت آزاد بین دوطرف را لغو و تعرفه ۱۰۰ درصدی بر واردات کالاهای ترکیه‌ای وضع کرد. وزیر دارایی اسرائیل، این اقدام را پاسخی ضروری به "تحریم اقتصادی" اعمال شده توسط ترکیه دانست. وی در بیانیه‌ای اعلام کرد: "اعلام توقف واردات به اسرائیل از سوی اردوغان، در واقع اعلام یک تحریم اقتصادی و نقض جدی توافق‌نامه‌های تجارت بین‌المللی است که ترکیه به آنها متعهد شده است."

او تاکید کرد که این اقدامات تا زمانی که رجب طیب اردوغان، رئیس‌جمهور ترکیه، در قدرت باقی بماند، ادامه خواهد داشت. وی در عین حال ابراز امیدواری کرد که در صورت روی کار آمدن رهبری جدید در ترکیه، روابط تجاری دو طرف به حالت عادی بازگردد.

اسرائیل مدعی است لغو توافق تجارت آزاد و اعمال تعرفه ۱۰۰ درصدی بر واردات کالاهای ترکیه‌ای، ضربه قابل توجهی به اقتصاد این کشور وارد خواهد کرد. این اقدام همچنین می‌تواند تنش‌های سیاسی بین دو طرف را که در سال‌های اخیر رو به افزایش بوده است، تشدید کند. اتحادیه تولیدکنندگان اسرائیل از این اقدام دولت استقبال کرده و آن را "پاسخی مناسب" به اقدامات ترکیه دانسته است. هنوز مشخص نیست که این اقدام چه تاثیری بر روابط اقتصادی دو طرف خواهد داشت. با این حال، به نظر می‌رسد که این تنش‌ها تا زمانی که تغییری در رفتارهای ضد بشری اسرائیل در غزه ایجاد نشود، ادامه خواهد داشت.

تسهیل رویه‌های تجاری در سراسر آسیا

یازدهمین نشست منطقه‌ای کمیته‌های ملی تسهیل تجارت (NTFC) اخیراً در شهر آلماتی و همزمان با برگزاری مجمع تجارت آسیای مرکزی برگزار شد. در این نشست کمیته‌های مذکور برنامه اقدام مشترکی را به منظور تسهیل رویه‌های تجاری در سراسر آسیای مرکزی تدوین نمودند.

این نشست با تمرکز بر تدوین برنامه اقدام مشترک، همچنین شامل بحث و بررسی در خصوص نقشه راهی برای دیجیتالی کردن تبادل اطلاعات و اسناد چندوجهی در طول مسیر حمل و نقل بین‌المللی خزر، بهینه‌سازی تدارکات و ارتقای کارایی آن بود.

مباحثات حول محور راه‌حل‌های نوآورانه برای ساده‌سازی رویه‌های تجاری، شامل ابتکارات دیجیتالی نظیر سیستم صدور گواهی‌نامه‌های بهداشت گیاهی الکترونیکی (E-Phyto)، سیستم جامع CART.IS

جهت حمایت از دیجیتالی کردن رویه‌های تجاری و سایر راه‌حل‌های دیجیتالی با هدف نوسازی و تسریع فرآیندهای تجاری بود.

این نشست که با حمایت پروژه تسهیل تجارت در آسیای مرکزی و به رهبری وزارت همکاری اقتصادی و توسعه فدرال آلمان برگزار شد، گامی مهم در جهت تقویت همکاری‌های آتی میان مشارکت‌کنندگان تلقی می‌گردد.

در این نشست، مقامات و نمایندگان دستگاه‌های اجرایی ناظر بر گمرک، حمل و نقل، کنترل‌های بهداشتی، گیاهی و دامپزشکی در مرزها و همچنین نمایندگان بخش خصوصی از پنج کشور آسیای مرکزی (قزاقستان، جمهوری قرقیزستان، تاجیکستان، ترکمنستان و ازبکستان) حضور داشتند. همچنین، نمایندگانی از سازمان‌هایی همچون آژانس توسعه بین‌المللی ایالات متحده (USAID)، برنامه توسعه حقوق تجارت (CLDP)، کمیسیون اقتصادی سازمان ملل متحد برای اروپا (UNECE) و مرکز تجارت بین‌المللی (ITC) نیز در این نشست شرکت نمودند. در صورت اجرای موفقیت‌آمیز ابتکارات پیشنهادی، رشد اقتصادی و بهبود فضای کسب و کار در سراسر آسیای مرکزی، گامی به پیش خواهد رفت.

توافق ارزی میان امارات و اندونزی

اخیراً امارات و اندونزی توافق‌نامه‌ای را مبنی بر بهره‌گیری از ارزهای ملی در تجارت فی‌مابین خود به امضا رساندند؛ در همین راستا رؤسای بانک مرکزی امارات و اندونزی، بر سر تقویت همکاری تجاری بین امارات و اندونزی از طریق استفاده از ارزهای ملی در تسویه معاملات تجاری بین دو کشور موافقت کردند.

این یادداشت تفاهم با توافق واردکنندگان و صادرکنندگان دو کشور، شامل چارچوبی برای افزایش تدریجی استفاده از ارزهای ملی (درهم امارات و روپیه اندونزی) در پرداخت معاملات تجاری دو کشور است.

شایان توجه است که تجارت غیرنفتی میان دو کشور امارات و اندونزی، شاهد پیشرفت قابل‌ملاحظه‌ای شده است؛ به‌نحوی که طی ۶ سال، به بیش از ۱۶ میلیارد درهم (بیش از ۴ میلیارد دلار) رسیده است.

افزایش حجم تجارت میان افغانستان با پاکستان در چهار ماه نخست سال جاری

بر اساس داده‌های آماری وزارت صنعت و تجارت افغانستان، حجم تجارت میان این کشور و پاکستان طی چهار ماه نخست سال جاری میلادی، به ۸۰۲ میلیون دلار رسیده است. از این میان، ۲۵۴ میلیون دلار صادرات افغانستان به پاکستان و ۵۴۸ میلیون دلار آن را واردات از پاکستان تشکیل داده است. مهم‌ترین اقلام صادراتی افغانستان، شامل میوه تازه، سبزی، زغال‌سنگ، پنبه و قالی تشکیل می‌دهند. مدتی پیش نیز

دو کشور در راستای رفع چالش‌های پیش روی تجارت میان خود، در مورد تردد آزاد کامیون‌ها به جهت تسهیل تبادل کالا، به توافق رسیده بودند.

نکته حائز اهمیت آنکه شهباز شریف، نخست‌وزیر پاکستان اخیراً طی یک نشست اقتصادی، نسبت به آغاز گفت‌وگوها در مورد تجارت ترجیحی با افغانستان و آذربایجان ابراز تمایل کرده است. هر چند که وی جزئیاتی را در این مورد ارائه نکرده است.

به عقیده کارشناسان در صورت نیل به توافق تجاری میان افغانستان و پاکستان، هم اهداف اقتصادی و بازرگانی از جمله توسعه بازار داخلی، جذب سرمایه‌گذاری، تخصص‌گرایی در سطح منطقه، توسعه رقابت و حضور در مذاکرات جدی‌تر تجاری در سطح چندجانبه پیگیری می‌شود و هم برخی از اهداف سیاسی و امنیتی در دستور کار قرار می‌گیرد که می‌تواند به افزایش ثبات سیاسی منطقه‌ای منجر شود. شایان توجه است که اتاق تجارت مشترک افغانستان- پاکستان، به منظور رفع چالش‌های میان تجارت دو کشور، پیشنهاد انعقاد یک سند تجارت ترجیحی را ارائه کرده بود که در قالب آن، حدود ۱۵ قلم از کالاهای دو طرف مشمول تعرفه صفر خواهد شد.

پژوهش‌های تازه

از واگرایی به شکستگی

آنکنداد اخیراً گزارش تامل برانگیزی تحت عنوان "شکستگی اقتصاد جهانی و تغییر در الگوهای سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی" منتشر کرده است. این گزارش بر اساس بررسی ۱۰ روند در سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، سه دیدگاه با پیامدهای مهم برای کشورهای در حال توسعه و استراتژی‌های صنعتی شدن آنها ارائه می‌دهد. نکات کلیدی گزارش در ادامه می‌آید:

۱. واگرایی سه گانه

در دو دهه گذشته، تغییرات اساسی ناشی از پیشرفت‌های تکنولوژیکی، تحولات سیاستی و الزامات پایداری، جهانی شدن را بازتعریف کرده است. الگوهای سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، در سه جنبه کلیدی با این تغییرات سازگار شده‌اند. اولین مورد، آنکه رشد سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و همچنین زنجیره‌های ارزش جهانی نسبت خود را با تولید ناخالص داخلی و تجارت از دست داده و مسیرهای رشد آنها از هم جدا شده است. دوم، شکافی رو به رشد در روند سرمایه‌گذاری بین بخش‌های تولید و خدمات وجود دارد. سوم، الگوهای سرمایه‌گذاری در چین از بقیه جهان جدا شده است.

۲. از واگرایی به شکستگی

در سال‌های اخیر، اختلافات ژئوپلیتیکی و بحران‌های جهانی منجر به گذار از واگرایی به شکستگی اقتصاد جهانی شده است. این اختلال در الگوهای تاریخی سرمایه‌گذاری با سطوح بالای عدم اطمینان و امکانات محدود برای کشورهای در حال توسعه برای بهره‌مندی استراتژیک از تنوع‌سازی مشخص می‌شود. عوامل ژئوپلیتیکی به طور فزاینده‌ای تصمیمات موقعیت‌یابی سرمایه‌گذاران را هدایت کرده و گاهی بر ملاحظات اقتصادی اولویت پیدا می‌کند.

۳. پیشبرد پایداری، اما به حاشیه راندن بسیاری از کشورهای در حال توسعه

لزوم پایداری و تلاش برای تحریک سرمایه‌گذاری در اهداف توسعه پایدار (SDGs) فرصت‌های جدیدی را برای توسعه صنعتی مبتنی بر سرمایه‌گذاری، به ویژه در فناوری‌های محیطی ایجاد کرده است. با این حال، این فرصت‌های جدید تنها تا حدی می‌توانند کمبود رشد سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در سایر بخش‌های صنعتی را جبران کنند. بسیاری از کشورهای در حال توسعه کوچکتر و به ویژه کشورهای کمتر توسعه یافته (LDCs) با حاشیه‌نشینی و آسیب‌پذیری فزاینده‌ای روبرو هستند.

تحولات بخشی و بازتعریف موازنه‌های جغرافیایی که بر الگوهای جهانی سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی تأثیر می‌گذارد، عمدتاً به اقتصادهای در حال توسعه بزرگتر که در فرایند رقابت برای سرمایه‌گذاری در بخش رو به رشد خدمات مجهز هستند، سود بالقوه ارائه می‌دهد. سایر کشورهای در حال توسعه با کاهش سرمایه‌گذاری در بخش تولید و کاهش استخر پروژه‌های با ارزش افزوده پایین و جستجوی کارآیی برای مشارکت در زنجیره‌های جهانی ارزش مواجه هستند. عدم قطعیت و شکستگی فزاینده، محیط قابل پیش‌بینی و باز سرمایه‌گذاری جهانی را که آنها برای حمایت مؤثر از اهداف توسعه خود بر آن تکیه می‌کنند، از بین می‌برد. این امر مستلزم بازنگری در استراتژی‌های سنتی برای مهار سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در راستای توسعه فراگیر و پایدار است.

افزون بر این، در گزارش ۱۰ روند سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی مورد بررسی قرار گرفته است:

روند ۱: رکود بلندمدت سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی

روند بلندمدت در سرمایه‌گذاری برون مرزی نشان می‌دهد که کند شدن سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی جهانی از حدود سال ۲۰۱۰ آغاز شده و روند بلندمدت در سرمایه‌گذاری برون مرزی، دیگر همگام با تجارت و تولید ناخالص داخلی جهانی نیست. تجارت درون زنجیره‌های ارزش جهانی (GVCs) نیز کند شده، امری که ارتباط نزدیک بین سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و GVCها را تایید می‌کند.

روند ۲: وزن فزاینده خدمات

رکود کلی در سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، تفاوت‌های بخشی را پنهان می‌کند. سرمایه‌گذاری برون مرزی در بخش خدمات رونق گرفته است، در حالی که بخش تولید عقب مانده است. این امر نشان دهنده تغییر جهانی به سمت سرمایه‌گذاری مبتنی بر خدمات و با دارایی سبک است.

روند ۳: جهانی‌زدایی تولید (از دیدگاه سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی)

سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در بخش تولید که دو دهه رکود داشته است، پس از شیوع بیماری همه‌گیر کووید-۱۹، رشد منفی را نشان می‌دهد. در حالی که فعالیت و سرمایه‌گذاری در بخش تولید جهانی همچنان قوی باقی مانده است، اما مولفه بین‌المللی آن در حال کوچک شدن است، که نشان دهنده روندی به سمت جهانی‌زدایی است. این روند با شیوع فزاینده شیوه‌های غیرسهامداری تولید بین‌المللی تشدید می‌شود.

روند ۴: انتهای فزاینده منحنی لبخند

انتقال از تولید به خدمات، بخشی از یک تغییر گسترده‌تر در نقش سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در خلق ارزش جهانی است. سرمایه‌گذاری برون مرزی از مرکز به دو انتهای منحنی لبخند در حال حرکت است، به ویژه به سمت خدمات تجاری و فناوری اطلاعات و ارتباطات (ICT) در بالادست و خدمات بازاریابی در پایین دست.

روند ۵: همگرایی الگوهای بخشی در سراسر مناطق

تمام مناطق، از جمله مناطق در حال توسعه، تحت تأثیر انتقال به سمت سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی مبتنی بر خدمات و با دارایی سبک قرار گرفته‌اند. در نتیجه، تفاوت‌های سنتی در الگوهای بخشی بین مناطق توسعه یافته و در حال توسعه به طور فزاینده‌ای در حال محو شدن است.

روند ۶: کاهش نقش سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در چین

بازموازنه منطقه‌ای سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی جهانی تحت تأثیر قابل توجه سهم نزولی چین به عنوان کشور دریافت کننده قرار گرفته است. با وجود کاهش علاقه شرکت‌های چندملیتی به آغاز پروژه‌های سرمایه‌گذاری جدید در چین، این کشور همچنان موقعیت غالب خود را در تولید و تجارت جهانی حفظ می‌کند، امری که نشان دهنده تحولی در مدل تولید جهانی آن است.

روند ۷: روابط سرمایه‌گذاری ناپایدار

افزایش تنش‌های ژئوپلیتیکی، نوسانات منابع و مقصدهای سرمایه‌گذاری و حساسیت روابط سرمایه‌گذاری سنتی، اختلالات را افزایش می‌دهد. بی‌ثباتی در روابط سرمایه‌گذاری، توانایی کشورهای در حال توسعه را برای بهره‌برداری استراتژیک از فرصت‌های تنوع‌سازی ناشی از تغییرات در الگوهای سرمایه‌گذاری، محدود می‌کند.

روند ۸: شکستگی در امتداد خطوط ژئوپلیتیکی

تفاوت‌های ژئوپلیتیکی باعث ایجاد شکاف در سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی جهانی شده است. کاهش سرمایه‌گذاری بین کشورهای از نظر ژئوپلیتیکی دور، تأثیر قابل توجه آنها بر انتخاب‌های موقعیت سرمایه‌گذاران را برجسته می‌کند و بر عوامل سنتی تعیین کننده سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی سایه می‌افکند.

روند ۹: الزام پایداری برای هدایت بخش‌های جدید سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی

سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در فناوری‌های زیست محیطی به عنوان مهمترین بخش رشد خارج از خدمات، برجسته است. از سال ۲۰۱۰، در حالی که سرمایه‌گذاری در بخش تولید در تمام صنایع راکد مانده است، تعداد پروژه‌های Greenfield برون مرزی در کل زنجیره ارزش بخش فناوری‌های زیست محیطی به طور پیوسته افزایش یافته است.

روند ۱۰: افزایش تمرکز سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و به حاشیه راندن کشورهای در حال توسعه

در میان تغییرات تاریخی و شکستگی اقتصادی، سهم پروژه‌های Greenfield سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در کشورهای در حال توسعه کوچکتر و کمتر توسعه یافته، در حال کاهش است. این روند، با افزایش تمرکز سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در اقتصادهای توسعه یافته و نوظهور، باعث تشدید به حاشیه رانده شدن و آسیب‌پذیری آنها می‌شود.

چشم انداز قیمت جهانی کالاها

بانک جهانی در گزارش تازه خود چشم انداز قیمت جهانی کالاها را بررسی کرده است. نکات کلیدی گزارش در ادامه می‌آید:

۱. افزایش تنش‌ها در خاورمیانه فشار صعودی بر قیمت کالاهای کلیدی، به ویژه نفت و طلا وارد کرده

است. قیمت مس نیز با نگرانی‌های مربوط به عرضه و نشانه‌هایی از تقویت تولید صنعتی جهانی، به بالاترین سطح در دو سال گذشته رسیده است.

۲. بر اساس پیش‌بینی‌ها، قیمت کلی کالاها در سال‌های ۲۰۲۴ و ۲۰۲۵ اندکی کاهش می‌یابد، اما همچنان حدود ۳۸ درصد بالاتر از سطوح قبل از همه‌گیری باقی خواهد ماند. برخلاف قیمت اکثر کالاهای دیگر، قیمت نفت در سال ۲۰۲۴ با ۲ درصد افزایش روبرو خواهد شد. قیمت طلا و مس نیز امسال به ترتیب ۸ درصد و ۵ درصد افزایش خواهد یافت. به طور کلی، به نظر می‌رسد که بادهای موافق ضدتورمی ناشی از تعدیل قیمت کالاها اساساً از بین رفته است.

۳. استمرار قیمت بالای کالاها نسبت به سطوح قبل از همه‌گیری، علی‌رغم رشد ضعیف تولید ناخالص داخلی جهانی، نشان‌دهنده چند نیروی تاثیرگذار است: تنش‌های ژئوپلیتیکی قیمت‌ها را بالا می‌برد، سرمایه‌گذاری‌های مرتبط با گذار به انرژی پاک تقاضا برای فلزات را تقویت می‌کند و افزایش سرمایه‌گذاری صنعتی و زیرساختی چین تا حدودی باعث جبران ضعف بخش املاک آن می‌شود.

۴. ریسک‌های پیش‌بینی قیمت به سمت بالا متمایل است و خطر اصلی ناشی از گسترش درگیری در خاورمیانه است. افزایش قیمت کالاها ناشی از درگیری می‌تواند تورم جهانی را که به‌طور سرسختانه بالا باقی مانده است، شعله‌ور کند و روند کاهش جهانی نرخ بهره را به تأخیر بیندازد. ناامنی غذایی که سال گذشته به دلیل درگیری‌های مسلحانه و افزایش قیمت مواد غذایی به طور قابل توجهی بدتر شد، ممکن است همچنان افزایش یابد.

۵. افزایش تنش‌های ژئوپلیتیکی در هفته‌های اخیر، فشار قابل توجهی بر قیمت کالاهای کلیدی وارد کرده است. در اوایل آوریل، قیمت نفت برنت به ۹۱ دلار در هر بشکه رسید که ۳۴ دلار در هر بشکه بالاتر از میانگین سال‌های ۲۰۱۵ تا ۲۰۱۹ است. قیمت طلا با افزایش تقاضا برای دارایی‌های امن، روند صعودی سه ساله خود را ادامه داد و به بالاترین رقم تاریخی خود رسید. در همین حال، نشانه‌هایی از مقاومت در فعالیت اقتصادی جهانی، از قیمت سایر کالاها - از جمله مس - که اخیراً به بالاترین سطح دو سال گذشته رسیده است، حمایت کرده است.

۶. این افزایش قیمت پس از نوسانات قابل توجه در قیمت نفت و به طور کلی، راکد ماندن قیمت بسیاری از کالاها در سه ماهه اول سال رخ داد. با توجه به نگرانی‌های تشدید منطقه‌ای درگیری در خاورمیانه و پیامدهای بالقوه آن برای تورم جهانی، این سؤال مطرح می‌شود که آیا قیمت کالاها، به ویژه نفت همچنان افزایش خواهد یافت؟

۷. اگرچه پیش‌بینی می‌شود شاخص قیمت کالایی بانک جهانی امسال و سال آینده اندکی کاهش یابد، اما همچنان به میزان قابل توجهی بالاتر از سطوح قبل از همه‌گیری باقی خواهد ماند. با این حال، چندین ریسک صعودی برای این پیش‌بینی‌ها وجود دارد، به‌ویژه در رابطه با تأثیر شدید بیشتر درگیری‌ها بر منابع انرژی.

۸. با وجود رشد ضعیف‌تر تولید ناخالص داخلی جهانی، انتظار می‌رود طی چند سال آینده قیمت کالاها نسبت به نیم دهه قبل از همه‌گیری کووید-۱۹ همچنان در سطوح بالاتری باقی بماند. تداوم قیمت بالای کالاها در شرایطی با رشد جهانی ضعیف، به احتمال زیاد نشان‌دهنده چند نیروی تاثیرگذار است:

- تنش‌های ژئوپلیتیکی: افزایش تنش‌های ژئوپلیتیکی، فشار صعودی بر قیمت کالاهای اساسی را حفظ کرده و خطر جهش‌های بزرگ قیمتی را افزایش می‌دهد.

- شرایط عرضه: با توجه به محدودیت عرضه بسیاری از کالاهای صنعتی، شوک‌های صعودی متوسط به فعالیت اقتصادی ممکن است منجر به تغییرات قابل توجه قیمت شود. نشانه‌هایی از تقویت متوسط تقاضای صنعتی در کوتاه‌مدت، با افزایش قیمت‌های اخیر همراه بوده است

- چین: کاهش سرمایه‌گذاری در بخش املاک چین، برخلاف انتظارات بسیاری، تأثیر منفی بر تقاضای کالا، به ویژه فلزات، نداشته است. این موضوع تا حدودی ناشی از افزایش همزمان سرمایه‌گذاری چین در زیرساخت و ظرفیت تولید است

- تغییر اقلیم: مبارزه با تغییرات اقلیمی اهمیت فزاینده‌ای پیدا کرده است. سرمایه‌گذاری در تولید فلزاتی که در فناوری‌های انرژی پاک کاربرد وسیعی دارند با نرخ دورقمی در حال افزایش است و این امر، باد موافقی پایدار برای قیمت فلزات اساسی ایجاد می‌کند.